

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om kontroll av export av produkter med dubbel användning

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att en lag skall stiftas om kontroll av export av produkter med dubbel användning. Med stöd av denna lag skall det vara möjligt att begränsa export av produkter med dubbel användning till länder utanför Europeiska unionens område, leveranser av sådana produkter till Europeiska unionens medlemsstater (gemenskapsleveranser) samt transitering av dem genom finskt territorium, om internationella avtal, åtaganden och förpliktelser som är bindande för Finland eller Finlands utrikes- och säkerhetspolitiska intressen eller mål förutsätter detta. Export av produkter som är föremål för kontroll skall kräva tillstånd av myndigheterna.

Exportkontrollen av produkter med dubbel användning ingår i icke-spridningspolitiken, med vilken avses att spridning av massförstörelsevapen förhindras genom internationella avtal och multilateralt exportkontrollarbete. Exportkontrollen i fråga om produkter med dubbel användning inriktas på civila produkter som vid sidan av sin normala civila användning också kan användas för militära ändamål, uttryckligen för att främja program för massförstörelsevapen. I vidare bemärkelse inbegriper icke-spridningspolitiken också konventionella vapen, och exportkontrollen utsträcker sig då till sådana högteknologiska dubbelanvändningsprodukter som stärker den militära potentialen samt annan vapenexport som övervakas med stöd av lagstiftningen.

Propositionens allmänna mål är att göra det regelverk som gäller exportkontrollen av produkter med dubbel användning klarare och att skapa sådana effektiva förfaranden

och en sådan effektiv förvaltning som stöder Finlands deltagande i multilateralt exportkontrollarbete och gör det möjligt att tillförlitligt fullgöra de internationella förpliktelser som samarbetet medför för Finland.

Avsikten är dessutom att de nödvändiga kontrollåtgärderna skall vidtas så, att de belastar industrins lagliga exportverksamhet så lite som möjligt.

Avsikten är att ingripanden med stöd av lagen skall ske endast i fråga om sådana exporter, gemenskapsleveranser och transiteringar som innebär en möjlighet till icke-godtagbar militär slutanvändning eller militära risker som är av betydelse med tanke på målen för icke-spridningspolitiken eller som strider mot Finlands intressen. Syftet med propositionen är inte att begränsa godtagbar export av sådana produkter som är föremål för kontroll.

Principiellt viktiga tillståndsärenden, linje-frågor som gäller exportkontrollen och andra principiella frågor skall behandlas av den rådgivande exportkontrolldelegationen. Detta tillförsäkrar alla de centrala behöriga myndigheterna inom exportkontrollen en möjlighet att påverka de avgöranden som fattas.

I propositionen har beaktats Europeiska unionens råds förordning och beslut om kontroll av export av varor med dubbla användningsområden, vilka trädde i kraft den 31 december 1994.

Genom den föreslagna lagen föreslås lagen om tryggnad av landets utrikeshandel och ekonomiska tillväxt bli upphävd.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt efter att den har antagits och blivit stadfäst.

INNEHÅLL

Sidan

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
ALLMÄN MOTIVERING	3
1. Nuläge	3
1.1. Exportkontrollen i vid bemärkelse	3
1.2. Exportkontrollarrangemang för produkter med dubbel användning	3
1.2.1. Allmänt	3
1.2.2. Exportkontroll av produkter med dubbel användning på det kärntekniska området	4
1.2.3. Kemiska och biologiska produkter med dubbel användning	4
1.2.4. Missilteknologin och produkter med dubbel användning	5
1.2.5. Produkter med dubbel användning av betydelse för den allmänna militära potentialen	5
1.3. Sanktioner som fastslagits av FN och EU	6
1.4. Rådets förordning om kontroll av export av strategiska produkter samt rådets beslut om en gemensam åtgärd	7
1.4.1. Allmänt	7
1.4.2. Rådets förordning	7
1.4.3. Rådets beslut	8
1.5. Nuvarande kontroll i Finland i fråga om produkter med dubbel användning	9
1.6. Övervakning av vapenexport	10
1.7. Exportförtullningsförfarandet i EG	11
1.8. Internationell jämförelse	11
1.8.1. Allmänt	11
1.8.2. Generalklausulen	11
1.8.3. Tjänster och teknologi	12
2. Bedömning av nuläget	12
3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen	13
4. Propositionens verkningar	13
5. Beredningen av propositionen	13
DETALJMOTIVERING	14
1. Motivering till lagförslaget	14
2. Närmare stadganden och bestämmelser	17
3. Ikraftträdande	17
4. Lagstiftningsordning	17
LAGFÖRSLAG	18

ALLMÄN MOTIVERING

1. Nuläge

1.1. Exportkontrollen i vid bemärkelse

Som allmänt begrepp kan exportkontroll omfatta regleringen av sådana överföringar från landet som gäller militära produkter eller produkter som kan användas för militära ändamål, produkter som är skadliga för miljön eller hälsan, vissa lantbruksprodukter eller kulturellt värdefulla produkter och föremål. I allmänhet avses med exportkontroll övervakning som riktar sig på export av militära produkter eller produkter av känslig art eller av varor, ämnen eller tjänster som är farliga för den allmänna säkerheten, miljön eller människors liv eller hälsa. Sådan exportkontroll omfattar vapen och annan försvarsmateriel samt olika slag av skjutförmådenheter för civilt bruk, kärnmaterial, giftiga kemikalier, farligt avfall, utgångsämnen (s.k. kemiska prekursorer) för narkotika samt sådana produkter och sådan teknologi som vid sidan av sin normala civila användning kan vid bruk för militära syften främja utvecklandet eller framställningen av kärnvapen eller kemiska eller biologiska vapen eller av robotsystem som är avsedda för att bära dessa vapen till ett mål, dvs. produkter med dubbel användning. Den exportkontroll i fråga om militär och civil vapenmateriel, kärnmaterial samt dubbelanvändningsprodukter som sker i enlighet med principen om icke-spridning eller på andra utrikespolitiska grunder kan dessutom särskiljas som en egen helhet inom den strategiska exportkontrollen.

I särskilda fall kan exportkontrollen innebära ett exportförbud som gäller antingen destinationslandet i allmänhet (ekonomisk blockad) eller en viss produktgrupp, såsom vapen.

I administrativ bemärkelse avses med exportkontroll det förfarande med exporttillstånd, dvs. licensiering, som krävs i samband med export, och i allmänhet också transitering, av vissa produkter. En viktig del av detta förfarande utgör exportförtullningen, tullinspektioner och annan motsvarande tullverksamhet genom vilken exporten av de produkter som kontrollen omfattar övervakas (tullövervakning).

1.2. Exportkontrollarrangemang för produkter med dubbel användning

1.2.1. Allmänt

Att hindra spridning av massförstörelsevapen ("non-proliferation") har blivit ett av det internationella samfundets centrala säkerhetsmål på 1990-talet. De primära medlen för denna strävan är det s.k. kärnstoppavtalet (NPT, 1968), som förbjuder spridning av kärnvapen utanför de fem kärnvapenmakterna, samt konventionen om totalförbud mot kemiska vapen (CWC, 1993) och konventionen om totalförbud mot biologiska vapen (BWC, 1972).

Efter kriget vid Persiska viken 1990—91 avslöjades vidden av Iraks program för massförstörelsevapen samt den centrala roll som utländska leveranser av utrustning och teknologi hade spelat i främjandet av dessa program. Industriländerna i väst kom till insikt om att avtal om förbud som gäller efterfrågan måste kompletteras med exportkontroll som riktar på utbudet. Denna kontroll skulle omfatta också export av de dubbelanvändningsprodukter som definierats ovan.

I praktiken riktar sig exportkontrollen av produkter med dubbel användning på de relativt få länder som är förenade med en risk genom att man vet eller misstänker att de har program för utvecklande eller tillverkning av massförstörelsevapen eller ballistiska robotar.

I sin vidare bemärkelse omfattar ickespridningspolitiken allt klarare också reglering som gäller utförseln av konventionella vapen (övervakning av vapenexport) samt exportkontroll av högteknologiska produkter av dual use -karaktär, när dessa stärker den militära potentialen. Är det fråga om större överföringar av vapen eller sådan högteknologi av känslig art som lämpar sig för militära ändamål, riktar sig exportkontrollen i praktiken på länder som t.ex. kan äventyra den regionala stabiliteten eller inleda offensiv väpnad verksamhet. Mellersta Östern är ett exempel på ett område vars känsliga stabilitet regleras i mån av möjlighet bl.a. genom kontroll av exporten av dubbelanvändningsprodukter och vapensystem.

För det multilaterala samarbetet i fråga om

dubbelanvändningsprodukter finns följande exportkontrollarrangemang (s.k. regimer), vilkas syfte är att harmonisera medlemsländernas exportkontrollförfaranden och tillståndskriterier, dock så att tillstånden prövas på nationell basis.

1.2.2. *Exportkontroll av produkter med dubbel användning på det kärntekniska området*

År 1970 tillträdde Finland konventionen om förhindrande av spridning av kärnvapen, dvs. kärnstoppavtalet (Nuclear Non-Proliferation Treaty, NPT), FördrS 10—11/70, som utgör grunden för en universell strävan att förhindra spridning av kärnvapen utanför de dåtida fem kärnvapenstaterna. När ett kärnvapenfritt land tillträder NPT-avtalet, underkastar landet sin verksamhet på det kärntekniska området kontroll av Internationella atomenergiorganet, IAEA. Till avtalets principer hör också att ett NPT-land tillåter att ämnen och anordningar som är särskilt planerade för kärntekniska ändamål exporteras till ett land som inte har tillträtt NPT endast om ämnena och anordningarna underkastas IAEA:s tillsyn.

En del av NPT-länderna tillsatte den s.k. Zangger-kommittén, som sammanställde en lista över de ämnen och anordningar som skall anses vara lämpade särskilt för kärntekniska ändamål.

Under den senare hälften av 1970-talet kom de viktigaste exportländerna på det kärntekniska området (den s.k. London-gruppen) överens om de riktlinjer som skulle följas vid exporten på området. Riktlinjerna tillämpades på export till alla kärnvapenfria länder. Den förteckning som utgjorde bilaga till riktlinjerna hade en vidare produktomfattning inom kärnteknologin än Zangger-kommitténs lista. Ett land som exporterar ämnen och andra varor som nämns i förteckningen gavs rätt att vid behov förbjuda återexport av dessa. De exporterade produkterna blev också föremål för fysiska säkerhetsarrangemang. De riktlinjer som hade dragits upp av gruppen i fråga, som senare antog namnet Nuclear Suppliers Group, NSG, publicerades för första gången år 1978 som IAEA:s officiella publikation INFCIRC/254.

Kriget vid Persiska viken samt Iraks hemliga kärnvapenprogram och det sätt på vilket det genomfördes ledde till vidareutveckling inom NSG. År 1992 antogs den nya princi-

pen att ämnen och anordningar som är särskilt planerade för kärntekniska ändamål får exporteras endast om mottagarlandet iakttar principen om fullständig kontroll, dvs. all dess verksamhet på det kärntekniska området sker under IAEA:s tillsyn ("full scope safeguards"). Samtidigt avlägsnades skillnaderna mellan NSG:s lista över kärntekniska varor och Zangger-kommitténs lista. De reviderade riktlinjerna har publicerats under numret INFCIRC/254/Rev.2/Part 1.

En samtidig betydande ändring var att NSG skapade principer och en lista också för kontrollen över exporten av kärntekniska produkter med dubbel användning (INFCIRC/254/Rev.2/Part 2). Med NSG:s produkter med dubbel användning avses ämnen och produkter som behövs vid anläggningar för produktion av kärnenergi, men som i viss mån, om än inte allmänt, används också annanstans, varför tillgången till dem bör begränsas med tanke på spridningen av kärnvapen. Principen om fullständig kontroll är den centrala prövningsskälens också då exporttillstånd beviljas för kärntekniska dubbelanvändningsprodukter. En ovillkorlig förutsättning för export av sådana varor är att exportören försäkras sig om att produkten inte används i verksamhet som främjar spridningen av kärnvapen.

Till NSG hör för närvarande 32 stater — OECD-länderna (med undantag av Island, Turkiet och Mexiko), Visegrad-länderna, dvs. Polen, Slovakien och Ungern, samt Argentina, Bulgarien, Sydafrika, Rumänien och Ryssland. Europeiska gemenskapernas kommission (nedan kommissionen) deltar i verksamheten som permanent observatör. Finland anslöt sig till gruppen år 1980.

1.2.3. *Kemiska och biologiska produkter med dubbel användning*

Användningen av kemiska vapen i kriget mellan Irak och Iran på 1980-talet samt oklara leveranser från väst till dessa länder och Libyen, bestående av utgångsämnen och anordningar för framställning av krigföringsmedel, låg till grund för ett initiativ av Australien, vilket i mitten av 1980-talet ledde till att ett inofficiellt exportkontrollarrangemang mellan västliga industriländer, känt som Australiengruppen (Australia Group, AG), vann stadga. Finland anslöt sig till Australiengruppen år 1991.

Australiengruppen utsträckte på 1990-talet sin övervakning till att gälla också sådana produkter med dubbel användning som främjar utvecklandet och framställningen av biologiska vapen. Australiengruppens kontrollistor omfattar för närvarande följande produktgrupper: 54 utgångsämnen, kemiska tillverkningsanläggningar och tillverkningsanordningar, människo-, djur- och växtpatogener (dvs. mikroorganismer som orsakar sjukdomar) samt biologiska forskningsanläggningar och forskningsanordningar.

Aven konventionen om förbud mot kemiska vapen (Chemical Weapons Convention, CWC) förutsätter att vissa utgångsämnen övervakas. Endast en del av dessa är desamma som på AG:s lista, som har en större omfattning. CW-konventionen gäller inte heller anordningar för tillverkning av kemiska vapen. Bestämmelser om exportkontroll finns överhuvudtaget inte i konventionen om förbud mot utveckling, framställning och lagring av bakteriologiska (biologiska) vapen och toxinvapen samt om deras förstörande, dvs. den s.k. konventionen om förbud mot biologiska vapen (Convention on the Prohibition of the Development, Production and Stockpiling of Bacteriological (Biological) and Toxin Weapons and on their Destruction, BWC), FördrS 14—15/75.

Medlemmar i AG är för närvarande 29 stater — OECD-länderna (med undantag av Tjeckiska republiken, Turkiet och Mexiko), Visegrad-länderna, Rumänien och Argentina samt kommissionen.

1.2.4. Missilteknologin och produkter med dubbel användning

De stora västländerna, dvs. de s.k. G 7-länderna, inledde under den senare hälften av 1980-talet samarbete i syfte att inom ramen för kontrollsystemet för missilteknologi (Missile Technology Control Regime, MTCR) begränsa spridningen av robotsystem med en räckvidd av mer än 300 km och en lastförmåga av mer än 500 kg vilka är avsedda för att bära kärnspetsar till ett mål. År 1992 utsträcktes MTCR-kontrollen till att gälla också robotsystem som underskrider nämnda parametrar, i det fall att de är avsedda för att bära kemiska eller biologiska stridspetsar.

Ballistiska robotar och kryssningsrobotar för medeldistanser är som sådana konventionella vapen. Eftersom det med hjälp av dem

är möjligt att utsätta ett mål på långt avstånd för hot om massförstörelse, har robotar blivit ett särskilt säkerhetsbekymmer i arbetet för att motverka vapenspridning. MTCR:s kontrollista omfattar både själva robotsystemen och produkter med dubbel användning vilka främjar utvecklandet och tillverkningen av sådana system. Även robotsystemen kan i sig anses vara produkter med dubbel användning i det avseendet att samma teknik används också för uppskjutning av raketer som är nödvändiga för civil utforskning och användning av rymden.

MTCR:s medlemskrets har småningom utvidgats. Finland anslöt sig år 1991. Arrangemanget omfattar nu 28 medlemsstater: OECD-länderna (med undantag av Tjeckiska republiken, Turkiet och Mexiko), Argentina, av Visegrad-länderna endast Ungern, samt Ryssland, Sydafrika och Brasilien som nyanslutna medlemmar. Avsikten är att medlemsbasen skall breddas så att den omfattar sådana viktiga leverantörer av teknik och kunnande i fråga om raketer som Ukraina och Kina, för att dessa skall förbinda sig att vid sin export på området iaktta MTCR-normerna och avstå från exporter genom vilka länder som orsakar instabilitet kan stärka sin militära potential med hjälp av missiler eller kommer över utrustning och kunnande som de kan använda till att utveckla inhemska missiler.

1.2.5. Produkter med dubbel användning av betydelse för den allmänna militära potentialen

Under det kalla krigets tid begränsade de västliga industriländerna inom ramen för COCOM-samarbetet (Coordinating Committee on Multilateral Export Controls, koordineringskommittén för multilateral exportkontroll) sin export av högteknologi till Sovjetunionen och dess allierade. Avsikten med den stränga COCOM-kontrollen (Industrial List), som gällde t.o.m. vanliga mikrodatareter, var att fördröja den teknologiska utvecklingen i östblocket och på så sätt försvåra tillgången till och tillämpningen av den nyaste tekniken för militärt bruk. En motsvarande blockad åstadkoms genom förbud på export av de vapen och den krigsmateriel samt produkter på kärnenergiområdet som fanns upptagna på COCOM:s övriga listor (Munitions List och Atomic Energy List). COCOM upphörde med sin verksamhet den

31 mars 1994, och sedan dess har de på 1990-talet något sovrade kontrollistorna tillämpats endast på nationell basis. För att säkra tillgången till västlig teknologi iakttog Finland COCOMkontrollen som en del av sin tillsyn över östhandeln. I samband med en omorganisering av denna tillsyn införlivades COCOM:s Industrial List med den finska exportkontrollagstiftningen år 1992. Med utgångspunkt i mönstret för de exportkontrollarrangemang som skall hindra en spridning av massförstörelsevapen inledde COCOM:s medlemsländer först sinsemellan år 1993 förhandlingar om ett samarbete på bredare medlemsbas, som skulle ersätta COCOM. Bland medlemmarna skulle bl.a. Ryssland finnas. Syftet med arrangemanget var att övervaka export av sådana högteknologiska produkter med dubbel användning som främjar den sedvanliga militära potentialen samt export av egentliga konventionella vapen, särskilt när den riktar sig till instabila geografiska områden eller till länder som betar sig ansvarslöst och orsakar oro för säkerheten. Finland och de övriga neutrala länder som stod utanför COCOM tog del i förhandlingarna från början av år 1994, Ryssland och Visegrad-länderna från september 1995.

I samband med de utdragna förhandlingar som går under arbetsnamnet Post-Cocom nåddes vid ett möte på hög nivå i slutet av december 1995 en överenskommelse om ett arrangemang som skall införas av 28 länder (OECD-länderna med undantag av Island och Mexiko, Visegrad-länderna och Ryssland). Arrangemangets officiella namn blev The Wassenaar Arrangement on Export Controls for Conventional Arms and Dual-Use Goods and Technologies. Enligt överenskommelsen skall det inledande plenomet hållas i början av april 1996. Exportkontrollen inom det nya arrangemanget skall basera sig på de verksamhetsprinciper för det inledande skedet (s.k. Initial Elements) som avtalades i december 1995, reviderade kontrollistor (högteknologiska produkter av dual use -karaktär samt konventionella vapen), förfaranden för anmälan och informationsutbyte i anslutning till dessa samt strävan att småningom bygga ut dessa förfaranden (den s.k. evolutionsprincipen). Detta kommer dock inte att vara lätt, då också de drygt två år långa förhandlingarna var mycket svåra. En del av medlemsländerna önskar dock utbyta information i större utsträckning

samt precisera anmälningsförfarandena och göra förfarandena för de två produktgrupperna jämförbara sinsemellan. En av de grundläggande svårigheterna beror uttryckligen på att exporten av vapen (försvarsmateriel) grundar sig på andra kriterier och intressen än exporten av produkter med dubbel användning. I praktiken torde det nya arrangemanget rikta sig särskilt på sådan export av produkter av känslig art eller av strategisk betydelse (t.ex. tunga vapen eller maskiner och apparatur som lämpar sig för vapentillverkning) som går till instabila områden av det slag som Mellanöstern, eller till enskilda länder som utgör oro shärdar inom ett sådant område.

1.3. Sanktioner som fastslagits av FN och EU

När Finland anslöt sig till Förenta Nationerna (FN), förband sig landet att acceptera och genomföra åtgärder som FN:s säkerhetsråd har antagit med stöd av kapitel VII i FN:s stadga och som kan innebära att ekonomiska relationer samt järnvägs-, havs-, luft-, post-, telegraf-, radio- och övriga förbindelser avbryts helt eller delvis eller att diplomatiska relationer bryts.

Med stöd av lagen om uppfyllande av vissa förpliktelser, vilka grunda sig på Finlands medlemskap i Förenta Nationerna (659/67) kan i Finland genom förordning stadgas om fullgörandet av de förpliktelser som följer av medlemskapet i FN och grundar sig på säkerhetsrådets bindande beslut. Säkerhetsrådets sanktioner begränsar inte uttryckligen exporten av dubbelanvändningsprodukter med avseende på någon viss stat. Allmänna embargon omfattar dock också nämnda export. För närvarande gäller sådana embargon endast Irak.

Som medlem i EU deltar Finland också i unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik, inom vilken det sedan 1982 har överenskommit om ekonomiska sanktioner och andra gemensamma åtgärder gentemot tredje land. Om det förfarande som skall iaktas när ekonomiska förbindelser begränsas bestäms i artikel 228a i Maastrichtfördraget. Gemenskapen har gripit till ekonomiska sanktioner både självständigt (de som gällde Sovjetunionen och år 1982 Argentina) och genom att på gemenskapens territorium verkställa sanktioner som bestämts av FN:s säkerhetsråd. I likhet med säkerhetsrådets

allmänna embargon omfattar också EU:s motsvarande blockader export av produkter med dubbel användning.

Trots medlemskapet i EU skall en del av FN:s säkerhetsråds sanktioner fortfarande införas med stöd av ovan nämnda fullmaktslag. EU:s sanktionsförordningar utgör direkt tillämplig rätt, men verkställigheten av sanktionerna förutsätter nationella föreskrifter om bl.a. straffpåföljder och myndigheternas behörighet, om vilka en särskild regeringsproposition avläts till riksdagen. I den utsträckning som FN:s och EU:s ekonomiska sanktioner inbegriper begränsningar av exporten av produkter med dubbel användning, skall exportkontrollen ske på det sätt som föreslås i denna proposition.

1.4. Rådets förordning om kontroll av export av strategiska produkter samt rådets beslut om en gemensam åtgärd

1.4.1. Allmänt

EU-rådet (nedan rådet) antog den 19 december 1994 de första rättsakterna om exportkontroll på gemenskapsnivå i fråga om produkter med dubbel användning. Rådets förordning (EG) nr 3381/94 om inrättande av en gemenskapsordning för kontroll av strategiska produkter och rådets beslut 94/942/GUSP om den gemensamma åtgärd för kontroll av export av varor med dubbla användningsområden som antagits av rådet på grundval av artikel J.3 i Fördraget om Europeiska unionen trädde i kraft den 31 december 1994, och de har tillämpats sedan den 1 juli 1995.

Förutom att garantera en effektiv kontroll på gemenskapsnivå i fråga om export av produkter med dubbel användning är målet för rättsakterna även att förenhetliga den nationella exportkontrollpraxis som gemenskapens medlemsstater (nedan medlemsstaterna) iakttar och minska kontrollen av de aktuella varorna när det gäller gemenskapsleveranser. På kärnenergiområdet tillämpas rättsakterna på alla de produkter som NSG:s riktlinjer gäller, dvs. både produkter som är särskilt planerade för kärntekniska ändamål och dubbelanvändningsprodukter med kärnteknisk anknytning.

I rättsakterna sammanlänkas handelspolitiska frågor med frågor som har att göra med den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. De bildar en fast helhet så att

det i rådets förordning bestäms om de grunder på vilka export kan begränsas och i rådets beslut om de produkter som skall vara föremål för kontroll, om riktlinjerna för tillståndsprövning och om de länder som skall omfattas av ett förenklat licensieringsförfarande.

1.4.2. Rådets förordning

Genom rådets ovan nämnda förordning, som antagits med stöd av artikel 113 i Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, infördes gemenskapens exportkontrollsystem för strategiska produkter. I förordningen avses med strategiska produkter sådana produkter som kan användas för både civila och militära ändamål. Med export avses både egentlig export av gemenskapsvaror och återexport, vilket innebär att icke-gemenskapsvaror lämnar gemenskapens tullområde.

Enligt artikel 3 i förordningen skall medlemsstaterna kräva licens för export av de varor som förtecknas i rådets beslut. Medlemsstaterna kan också på det sätt som anges i artikel 5 tillämpa en nationell exportkontroll med större produktomfattning. Rådets beslut innehåller inte någon uttömmande förteckning över produkter som skall kontrolleras, för enligt artikel 4 kan i undantagsfall också exporten av andra produkter än sådana som nämns i beslutet kräva exportlicens. En förutsättning är att exportören har blivit underrättad av myndigheterna i det egna landet om att produkterna i fråga helt eller delvis är eller kan vara avsedda för användning i samband med utveckling, produktion, hantering, användning, underhåll, lagring, upptäckt, identifiering eller spridning av kemiska eller biologiska vapen eller kärnvapen, eller utveckling, produktion, underhåll eller lagring av missiler som är i stånd att bära sådana vapen som omfattas av icke-spridningsarrangemangen. Artikel 4 kan tillämpas också om exportören känner till att produkterna i fråga helt eller delvis är avsedda för något av de syften som nämns ovan. På nationell nivå kan exportörens ansvar utvidgas till att omfatta också sådana situationer där exportören har skäl att misstänka att produkterna helt eller delvis kommer att användas för något av syftena i fråga.

Exportlicenserna är giltiga på hela gemenskapens territorium. Enligt huvudregeln i

artikel 7 beviljas en exportlicens av de behöriga myndigheterna i den medlemsstat där exportören är etablerad. I praktiken innebär detta t.ex. att ett företag som är registrerat i Finland kan hos den finska exportkontrollmyndigheten ansöka om exportlicens för en produkt som finns i ett annat medlemsland.

I fråga om export som är föremål för individuell licensiering har medlemsstaterna möjlighet att förhindra att en annan medlemsstat beviljar exportlicens. En förutsättning är att den vara som skall exporteras befinner sig eller kommer före exporten att befinna sig i den medlemsstat som lägger fram en invändning.

En medlemsstat som anser att en exportleverans strider mot dess grundläggande intressen, kan enligt artikel 7 begära att en annan medlemsstat inte beviljar exportlicens eller, om licens redan har beviljats, att den återkallas, tillfälligt upphävs, ändras eller upphävs slutgiltigt. Den medlemsstat som mottar en sådan begäran skall samråda med den begärande medlemsstaten, men samrådet är inte bindande för den medlemsstat som skall bevilja licensen.

En medlemsstat på vars territorium en vara anmäls för exportförfarande kan i vissa situationer för en period av högst 10 arbetsdagar avbryta förfarandet för frisläppandet för export från dess territorium eller, vid behov, på annat sätt förhindra leverans via sitt territorium, trots giltig exportlicens. Detta förfarande är enligt artikel 10 möjligt om medlemsstaten har anledning att misstänka att relevant information inte har beaktats när licensen beviljades eller att omständigheterna har ändrats betydligt sedan licensen utfärdades. Varorna skall frisläppas för export om den medlemsstat som har beviljat licensen inte anser det vara skäl att ändra eller återkalla exportlicensen. Ett undantag utgör de situationer där en medlemsstat anser att en export skulle strida mot dess grundläggande utrikespolitiska intressen eller säkerhetsintressen, eller mot uppfyllandet av dess internationella förpliktelser eller åtaganden. Medlemsstaten kan då förhindra export via sitt territorium, även om en giltig exportlicens finns för exporten.

I regel gäller licensieringen inte gemenskapsleveranser, utan principen om fri rörlighet tillämpas också på varor med dubbel användning. Ett undantag utgör de mycket känsliga produkter som förtecknas i bilaga IV till beslutet och de situationer som upp-

fyller villkoren i artikel 19 i förordningen. Enligt dessa kan en medlemsstat kräva licens för gemenskapsleveranser, om följande gäller vid tidpunkten för leveransen:

— operatören vet att den slutliga destinationen för produkterna i fråga ligger utanför gemenskapen;

— det krävs licens enligt artiklarna 3, 4 och 5 för export av dessa varor till den destinationen;

— produkterna kommer inte att bearbetas eller behandlas enligt artikel 24 i gemenskapens tullkodex i den medlemsstat till vilken de levereras.

Medlemsstaterna har dessutom möjlighet att kräva individuell licens för leveranser inom gemenskapen i fråga om de produkter som förtecknas i bilaga V till rådets beslut. Produktomfattningen enligt bilaga V grundar sig på de anmälningar som medlemsländerna har gjort i överensstämmelse med artikel 20 i rådets förordning.

De regler i artikel 19 i förordningen vilka gäller gemenskapsleveranser avses vara temporära och behovet av reglerna granskas på nytt efter en övergångsperiod om tre år.

I förordningen bestäms också om bl.a. administrativt samarbete och kontrollåtgärder.

1.4.3. Rådets beslut

I rådets beslut (nedan beslutet) ingår förteckningar över varor med dubbla användningsområden, destinationer och riktlinjer. Beslut om förteckningarnas innehåll hänför sig till utrikes- och säkerhetspolitiken och faller följaktligen inom medlemsstaternas behörighet. Rättsakten har därför utfärdats i enlighet med artikel J.3 i Fördraget om Europeiska unionen, vilken gäller gemensamma åtgärder.

Till beslutet hör fem bilagor, av vilka den första innehåller en förteckning över de varor som är underkastade gemenskapens exportkontroll. Förteckningen motsvarar produktomfattningen för de internationella exportkontrollarrangemang som har presenterats i punkt 1.2. I bilaga II förtecknas de länder som omfattas av generell licensiering. De riktlinjer som skall beaktas när exportlicens beviljas finns angivna i bilaga III till beslutet. Enligt dessa skall hänsyn tas till

— åtaganden av medlemsstaterna som grundar sig på internationella avtal om icke-spridning och om kontroll av känsliga produkter;

— medlemsstaternas förpliktelser på basis av sanktioner som har fastslagits av FN eller vid andra internationella forum;

— nationella utrikes- och säkerhetspolitiska aspekter, inklusive i tillämpliga delar de som ingår i de kriterier för export av konventionella vapen som godkändes av Europeiska rådet i Luxemburg i juni 1991 och i Lissabon i juni 1992; och

— synpunkter på den tilltänkta användningen och risken för att den kringgås.

I bilaga IV förtecknas mycket känsliga produkter, för vilka alla medlemsstater skall kräva individuell licens även när det gäller gemenskapsleveranser.

Bilaga V innehåller enligt medlemsstat uppgjorda listor över de produkter i fråga om vilka respektive medlemsstat fortfarande önskar tillämpa licensiering även vid gemenskapsleveranser.

1.5. Nuvarande kontroll i Finland i fråga om produkter med dubbel användning

Handels- och industriministeriet ansvarar för kontrollen över export av produkter med dubbel användning. Kontrollen baserar sig på lagen om tryggnad av landets utrikeshandel och ekonomiska tillväxt (157/74) och på förordningen om exportkontroll av vissa varor (870/95), som har givits med stöd av nämnda lag.

Om befogenheten att utöva exportkontroll stadgas i 3 a § lagen om tryggnad av landets utrikeshandel och ekonomiska tillväxt. Denna paragraf fogades till lagen 1992. Redan under det kalla krigets tid hade Finland på nationell basis iakttagit COCOM:s exportkontroll i fråga om högteknologi för att säkra tillgången till övervakade varor för den egna industrins bruk. Efter att Sovjetunionen hade upplösts och handeln med Ryssland hade antagit nya former, blev det nödvändigt att i lagstiftningen införa ett befullmäktigande för kontrollen. Med stöd av stadgandet blev det också möjligt att inleda en koncentration av tillståndsförvaltningen till handels- och industriministeriet genom att Australiengruppens och MTCR:s produkter med dubbel användning överfördes så att de inte längre lyder under lagen om export och transitering av försvarsmateriel utan under lagen om tryggnad av landets utrikeshandel och ekonomiska tillväxt.

Enligt stadgandet kan export och transitering av varor begränsas i syfte att säkra tillgången till utländska varor och tjänster samt råvaror och halvfabrikat som är nödvändiga för den industriella verksamheten. Dessutom kan exporten begränsas då en vara eller tjänst har importerats till Finland med reexportbegränsningar eller reexportförbud.

Exporten av de produkter som NSG:s riktlinjer gäller, dvs. ämnen och anordningar som är särskilt planerade och används för kärntekniska ändamål, kontrolleras med stöd av kärnenergilagstiftningen.

Tillståndsärenden i samband med exportkontrollen behandlas vid handels- och industriministeriets handelsavdelning samt vid ministeriets energiavdelning, som tillsammans med Strålsäkerhetscentralen sköter ärenden som gäller produkter som hör till kärnenergilagens tillämpningsområde och är särskilt avsedda för kärntekniska ändamål. Försvarsministeriet ansvarar för tillståndsförvaltningen i fråga om försvarsmateriel och inrikesministeriet i fråga om civila skjutförnödenheter. Frågor som gäller de utrikes- och säkerhetspolitiska linjerna hör till utrikesministeriet. Även om principerna och kriterierna för beviljande av tillstånd varierar enligt de enskilda produktgruppernas särskilda art, är tekniken för exportkontrollen liknande för dessa produktgrupper och de allmänna problemen kan ofta vara sammanfallande.

Det har ansetts vara nödvändigt att koordinera de olika tillståndsmyndigheternas verksamhet i syfte att åstadkomma en enhetlig exportkontrollpolitik. Handels- och industriministeriet tillsatte därför år 1993 en exportkontrolldelegation, som har till uppgift att vara ett samarbetsorgan mellan industrin och de myndigheter som ansvarar för den strategiska exportkontrollen. Delegationen skall avge utlåtanden till tillståndsmyndigheterna om viktiga frågor som gäller exportkontrollen samt delta i utvecklandet av kontrollen. I delegationen är utrikesministeriet, försvarsministeriet, inrikesministeriet, handels- och industriministeriet, tullstyrelsen, skyddspolisens och industrin företrädare. Delegationen har visat sig vara ett bra organ för koordinering av olika myndigheters synpunkter och för utvecklande av exportkontrollen. Det är därför ändamålsenligt att ytterligare stärka dess ställning som ett rådgivande organ.

1.6. Övervakning av vapenexport

Inom den strategiska exportkontrollen utgör övervakningen av försvarsmateriel, dvs. produkter som är avsedda enbart för militärt bruk, en helhet som skiljs åt från övervakningen av produkter med dubbel användning. Utöver synpunkter på försvarsindustrin, och genom dessa det nationella försvarets materielberedskap i kristider, skall vid tillståndsprovningen beaktas bl.a. de rätt specificerade kriterier och principförteckningar med tonvikten på bl.a. människorättsaspekter vilka ingår i förpliktelser som EU och Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) föreskriver.

På dessa grunder och med beaktande av den mer detaljerade reglering som EU-förpliktelserna kräver på området genomfördes i början av år 1995 en totalreform av lagstiftningen om försvarsmateriel (lag om ändring av lagen om export och transitering av försvarsmateriel 1977/95, förordning om export och transitering av försvarsmateriel 409/95, statsrådets beslut om allmänna riktlinjer för export och transitering av försvarsmateriel 474/95, försvarsministeriets beslut om verkställighet av förordningen om export och transitering av försvarsmateriel 470/95).

Vid reformen bibehöll försvarsministeriet tillståndsmyndighetens uppgifter. En typ av myndighetssamarbete som motsvarar exportkontrolldelegationens uppgift vid kontrollen av dubbelanvändningsprodukter har dock etablerats inom exportkontrollen av försvarsmateriel i form av en exportarbetsgrupp som arbetar under försvarsministeriets ledning.

I de flesta västländer är de rättsliga grunderna för exportkontrollen olika för försvarsmateriel och för produkter med dubbel användning. På motsvarande sätt bildar vardera produktgruppen sin egen kontrollista, men på grund av den ökande korrelationen mellan civil och militär teknologi blir listorna allt mer överlappande. Med stöd av artikel 223 i Romfördraget omfattas i EU produktionen av och handeln med krigsmateriel helt av den nationella bestämmanderätten. Ett närmare europeiskt försvarsmaterielsamarbete inom EU och Västeuropeiska unionen (West European Union, WEU) torde öka behovet av att närma och anpassa EU-ländernas vapenexportpolitik till varandra.

Exportkontrollen av explosiva varor för civilt bruk bygger på lagstiftningen om skjutvapen endast till den del som det gäller

patroner. Enligt 10 § förordningen angående skjutvapen och skjutförnödenheter (34/33) får skjutförnödenheter inte föras ut ur landet utan tillstånd av inrikesministeriet. Stadgandet har ansetts gälla endast den färdiga produkten som helhet, dvs. patroner. Den exportkontroll som baserar sig på skjutvapenlagstiftningen omfattar sålunda inte de explosiva varor som behövs för tillverkning av patroner, såsom krut och knallhattar, i egenkap av separata produkter.

I vår lagstiftning finns inga föreskrifter om export av explosiva varor som är avsedda för civilt bruk. Genom förordningen (1385/94) om ändring av förordningen om explosiva varor (473/93) utfärdades stadganden om överföring av explosiva varor inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Förordningen trädde i kraft den 1 januari 1995. Genom den infördes rådets direktiv 93/15/EEG om harmonisering av bestämmelserna om utsläppande på marknaden och övervakning av explosiva varor för civilt bruk, nedan direktivet om explosiva varor, till den del som gäller överföring av nämnda varor. Enligt förordningen avses med överföring förflyttning av en explosiv vara inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, med undantag av sådan förflyttning som sker inom samma anläggnings område. Enligt ett stadgande i 37 b § skall förordningen dock inte tillämpas på överföring av krut som en person som har rätt att inneha skjutvapen anskaffar för eget bruk. Direktivets krav i fråga om explosiva varor har i övrigt införts genom förordningen om verifiering av explosiva varors överensstämmelse med kraven (1384/94).

Rådets direktiv om kontroll av förvärv och innehav av vapen (91/477/EEG), nedan vapendirektivet, har inte ännu införlivats med den finska lagstiftningen. Avsikten är att detta skall ske genom en ändring av förordningen om skjutvapen och skjutförnödenheter, före en totalreform av lagstiftningen om skjutvapen. För närvarande finns det inga föreskrifter i vår lagstiftning om kontroll av export av krut och knallhattar till civilpatroner för eget bruk eller export av dessa varor från Europeiska unionen (varken kommersiell eller icke-kommersiell).

1.7. Exportförtullningsförfarandet i EG

Gemenskapens bestämmelser om förfarandet vid exportförtullning finns i tullkodexen

(rådets förordning (EEG) nr 2913/92) och i förordningen om tillämpning av den (kommissionens förordning (EEG) nr 2454/93).

Enligt bestämmelserna skiljer sig förfarandena för förtullning av en vara beroende på om det är fråga om ett exportförfarande, återexport eller passiv förädling. Med exportförfarande avses export av en gemenskapsvara från gemenskapens tullområde. Återexport innebär att en annan vara än en gemenskapsvara exporteras från gemenskapens tullområde, och passiv förädling att en gemenskapsvara temporärt exporteras från gemenskapens territorium för att vidareförädlas. Försändelser av varor mellan gemenskapens medlemsstater utgör inte export utan gemenskapsleveranser. Med gemenskapsvaror avses varor som har producerats inom gemenskapen eller varor som har importerats till gemenskapen från tredje land och förtullats för fri omsättning.

Exportören är en fysisk person eller en juridisk person för vars räkning exportdeklarationen görs och som äger varorna eller har motsvarande bestämmanderätt i fråga om dem vid den tidpunkt då deklarationen lämnas in. Den som deklarerar och dennes representant skall vara etablerade inom gemenskapen. Därför anses den avtalspart som är etablerad inom gemenskapen vara exportör även i det fallet att äganderätten till varorna vid tidpunkten för exporten redan har överförts till en utanför gemenskapen etablerad köpare i enlighet med det kontrakt som exporten grundar sig på. En fysisk person anses vara etablerad på den plats där han är permanent bosatt. En juridisk persons etableringsort anses i överensstämmelse med artikel 58 i Romfördraget vara det land enligt vars lagstiftning den juridiska personen har bildats och där den har sin stadgegenliga hemort, sin centralförvaltning eller sin huvudsakliga verksamhetsort.

Med transitering avses transport av en vara från ett land till ett annat via ett tredje eller flera länder utan att några import- eller exportförtullningsåtgärder vidtas på det område genom vilket varan passerar. Varan åtföljs av nödvändiga handlingar, på basis av vilka den kan identifieras och behovet av ett eventuellt tillstånd eller en licens bedömas. Eftersom Finland är en del av gemenskapen, kan genom landets territorium förutom traditionellt icke-deklarationspliktigt transitogods även transporteras varor som är föremål för exportförfarande i någon annan medlemsstat

eller som har importerats till vårt territorium för att bli importförtullade eller underkastade något annat, för varor från tredje land tillåtet förfarande i någon annan medlemsstat än Finland. Om en vara är föremål för exportförfarande i någon annan medlemsstat, har det varit denna medlemsstats skyldighet att också kontrollera de tillstånd och licenser som hänför sig till varan. I Finland företas motsvarande kontroll i dessa fall endast om vår lagstiftning förutsätter att tillstånd till transitering utverkas för varan. Tillstånd och licenser för en vara som importerats till gemenskapen och enligt uppgift skall överföras till en annan medlemsstat kontrolleras i regel först vid destinationen, om varan inte förutsätter transiteringstillstånd.

1.8. Internationell jämförelse

1.8.1. Allmänt

I propositionen föreslås att Finland skall öka räckvidden för sin exportkontroll från EG-rättsaktens minimivå, närmast i fråga om generalklausulen (den s.k. catch all -bestämmelsen) i artikel 4 i rådets förordning, så att exportlicens krävs också i sådana fall där exportören misstänker att produkterna i fråga helt eller delvis är avsedda för spridning av massförstörelsevapen, samt i fråga om kontrollens produktomfattning så att kontrollen förutom egentliga produkter också gäller tjänster och teknologi.

1.8.2. Generalklausulen

Det har i praktiken visat sig att spridningen av massförstörelsevapen inte kan begränsas i tillräcklig mån med rådande praxis, dvs. en exportkontroll som bygger enbart på listor över produkter med dubbel användning. Vid olika forum för internationell exportkontroll har därför på sista tiden särskild uppmärksamhet fästs vid generalklausuler.

EG:s förordning och beslut om varor med dubbla användningsområden har tillämpats sedan den 1 juli 1995. Flera medlemsländer har därför ändrat eller kommer att ändra sin egen lagstiftning till den del som nationella beslut är möjliga. Enligt artikel 4 i rådets förordning kan export av också andra produkter än de som nämns i rådets beslut i undantagsfall kräva licens, om exportören av sitt lands myndigheter har underrättats om att produkterna är eller kan vara helt eller

delvis avsedda för bruk som främjar spridningen av massförstörelsevapen, eller om exportören känner till att produkterna i fråga är avsedda för nämnda ändamål. Förordningen är direkt förpliktande rätt för medlemsstaterna. På nationell nivå kan stadgas om en större räckvidd för kontrollen. Före EU-medlemskapet var ingen generalklausul tillämplig i Finland.

I Storbritannien stadgas i en lag som trädde i kraft redan 1990 att exportlicens är nödvändig för alla produkter för export till alla länder, om exportören vet eller har skäl att misstänka att produkterna är avsedda för massförstörelseändamål.

Enligt Tysklands lag om kontroll av produkter med dubbel användning måste licens utverkas för en produkt som inte finns på kontrollistan, eller i fråga om en tillverkningshandling, om destinationslandet nämns i landförteckningen och om exportören känner till att produkten eller handlingen är avsedd för uppförande eller drift av ett kärnkraftverk eller för installation av ett sådant kraftverk.

Vad länder utanför EG beträffar har en sådan klausul gällt i bl.a. Förenta staterna sedan 1990, i Australien sedan den 29 november 1995 och i Norge sedan den 1 februari 1995. I nämnda länder täcker klausulen situationer där exportören känner till att produkterna har samband med massförstörelsevapen. I Australien gäller stadgandet dessutom situationer där exportören misstänker att ett sådant samband finns.

1.8.3. Tjänster och teknologi

Då teknologin utvecklas snabbare än man hinner ändra listorna över produkter som är underkastade kontroll, bör utöver själva produkten också till denna anknytande tjänster vara föremål för kontrollen. I den tyska lagen om kontroll av produkter med dubbel användning finns tjänsterna redan upptagna. Som tjänster nämns de som hänför sig till utveckling, produktion, montering, testning, underhåll och tillämpning. I Förenta staterna omfattar generalklausulen förutom varor, program och tekniska data också kontrakt, tjänster, sysselsättning och stödtjänster ("any contract, service, employment and support activities"). Gällande lag i Norge omfattar förutom produkter också teknologi och tjänster. Den australiensiska kontrollen gäller likaså förutom produkter också tjänster. I

Storbritannien nämns i fråga om kontrollens räckvidd förutom produkter också teknologi. I det lagförslag som är under beredning i Schweiz föreslås kontrollen omfatta produkter och tjänster.

2. Bedömning av nuläget

Stadgandena i 3 a § lagen om tryggnad av landets utrikeshandel och ekonomiska tillväxt infördes vid en tidpunkt då COCOM-arrangemanget hade stor betydelse när det gällde att begränsa exporten av högteknologi. Lagrummet bidrog till att trygga Finlands ställning som ett samverkande land som fick bästa möjliga exportbehandling av COCOM-länderna.

Sedan år 1992 har läget förändrats totalt. När Finland anslöt sig till exportkontrollarrangemanget för dual use -produkter, vilka inrättades för att förhindra spridningen av massförstörelsevapen, förband sig landet att iaktta arrangemangets mål och medel. COCOM-arrangemanget, som var förknippat med det kalla kriget, gav på 90-talet avkall på sina exportrestriktioner och drogs in helt och hållet den 31 mars 1994. Utmärkande är också det att exportkontrollen, som tidigare fokuserades österut, nu riktar sig på vissa sydliga länder som är förenade med risker, medan länderna i öst, framför allt Ryssland, önskas delta i exportkontrollsamarbetet.

Också rådets förordning och beslut, vilka nämns i punkt 1.4., förutsätter att nuvarande stadganden ändras. På lagnivå krävs ändringar bl.a. i terminologin, såsom åtskillnad mellan gemenskapsleveranser och export, dvs. handel med länder som inte hör till gemenskapen.

Den tillståndsförvaltning som hänför sig till den strategiska exportkontrollen har fördelats mellan tre ministerier. Detta medför att ansvarsområdena till vissa delar är överlappande, och att exportindustrin inte blir betjänad på bästa möjliga sätt. En koncentration av tillståndsförvaltningen till handels- och industriministeriet har varit under arbete de senaste åren och i fråga om produkter med dubbel användning har den till största delen redan genomförts.

3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

Propositionens allmänna mål är att göra de regler som gäller kontrollen över export av

produkter med dubbel användning klarare samt att skapa effektiva förfaranden och en effektiv förvaltning som stöder Finlands deltagande i det multilaterala exportkontrollsamarbetet och gör det möjligt att tillförlitligt fullgöra de internationella förpliktelser som samarbetet medför för Finland. Avsikten är också att de nödvändiga kontrollåtgärderna skall vidtas så, att de belastar industrins lagliga exportverksamhet så lite som möjligt.

För att detta mål skall kunna uppnås föreslås det i propositionen att lagen om tryggnad av landets utrikeshandel och ekonomiska tillväxt skall ersättas med en ny, tidsenligare lag, i vilken de förändrade omständigheterna för exportkontrollen beaktas. Kriterierna för begränsande av exporten har därför delvis ändrats så att övervakningens främsta syfte inte längre är att trygga tillgången på varor, utan att fullgöra Finlands internationella avtal, åtaganden och förpliktelser. En begränsning av exporten skall vara möjlig också när det gäller att främja utrikes- och säkerhetspolitiska mål eller Finlands säkerhetsintressen samt för att bidra till att den internationella säkerheten upprätthålls. I detta sammanhang beaktas också ett tydligare verkställighetsansvar i fråga om FN:s och EU:s sanktioner beträffande produkter med dubbel användning.

I syfte att säkerställa en effektiv förvaltning och enhetlig linje för exportkontrollen föreslås det i propositionen bl.a. att exportkontrolldelegationens ställning i egenskap av ett organ som koordinerar exportkontrollen och främjar ett enhetligt tillståndsförfarande skall stärkas. I praktiken innebär detta att uppgiften att tillsätta delegationen överförs från handels- och industriministeriet till statsrådets allmänna sammanträde. Delegationen behandlar viktiga ärenden som hör till flera förvaltningsområden, så det är motiverat att statsrådet skall ha rätt att tillsätta den.

I propositionen beaktas rådets förordning och beslut om kontroll av export av varor med dubbla användningsområden på så sätt att om exportkontrollen föreslås bli stadgat endast till den del som nämnda rättsakter tillåter normgivning på nationell nivå.

4. Propositionens verkningar

Propositionen har inga betydande verkningar i fråga om ekonomi, organisation eller personal.

5. Beredningen av propositionen

Exportkontrollarbetsgruppen, som lämnade sin slutrapport till utrikesministeriet i slutet av år 1992, gjorde en omfattande utredning om Finlands deltagande i olika arrangemang för exportkontroll samt om olika möjligheter att organisera och effektivisera exportkontrollförvaltningen. I detta sammanhang föreslogs också att en exportkontrolldelegation skulle bildas. Framställningarna överensstämde till denna del med nuläget, med undantag av att delegationen enligt arbetsgruppens förslag borde tillsättas av statsrådet. Arbetsgruppens övriga förslag har i huvudsak redan genomförts. Arbetsgruppen bestod av företrädare för utrikesministeriet, handels- och industriministeriet, försvarsministeriet, justitieministeriet, finansministeriet, tullstyrelsen, skyddspolisen och industrin. I utlåtandena om slutrapporten understöddes arbetsgruppens förslag.

Propositionen grundar sig på förslag av en arbetsgrupp som har dryftat en reform av lagstiftningen om exportkontrollen och som den 31 mars 1995 lämnade till handels- och industriministeriet ett utkast till en regeringsproposition. I arbetsgruppen var utrikesministeriet, handels- och industriministeriet, försvarsministeriet och tullstyrelsen företrädare. Utlåtanden om arbetsgruppens förslag avgavs av handels- och industriministeriets energiavdelning och industriavdelning, justitieministeriet, försvarsministeriet, inrikesministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, tullstyrelsen, utrikesministeriet och Kemiindustrin rf samt Metallindustrins Centralförbund. Remissinstanserna förhöll sig positiva till regeringens propositionsutkast och inga principiellt betydande olikheter i åsikterna kom fram. Propositionen har omarbetats till vissa delar utgående från ställningstagandena.

DETALJMOTIVERING

1. Motivering till lagförslaget

1 §. *Tillämpningsområde.* I lagen skall stadgas om exportkontrollen till den del som rådets förordning och beslut om varor med dubbla användningsområden medger nationell bestämmanderätt.

Lagen skall tillämpas sekundärt, dvs. endast då kontrollen av exporten av en produkt inte lyder under någon annan lag eller under stadganden eller bestämmelser som har utfärdats med stöd av någon annan lag.

2 §. *Definitioner.* Med avvikelse från rådets förordning skall med produkter med dubbel användning avses förutom egentliga produkter även tjänster och andra nyttigheter som kan användas för både civila och militära ändamål. Lagens tillämpningsområde skall sålunda omfatta t.ex. datorprogram, utbildning och finansiella tjänster vilka kan vara av betydelse för militära program. Utöver den synliga överföringen av teknologi och know-how skall också immateriell/osynlig (intangible) överföring t.ex. per telefon eller elektroniskt per dator omfattas av övervakningen.

I lagen skall med produkter med dubbel användning avses de s.k. dual use -produkter som berörs av olika internationella exportkontrollarrangemang. Exportkontrollen i fråga om de ämnen, anordningar och tjänster som är särskilt planerade och används för kärntekniska ändamål och som ingår i den varuförteckning som finns i rådets beslut skall fortfarande stöda sig på kärnenergilagen (990/87).

Med export skall avses leverans av produkter med dubbel användning från Europeiska gemenskapen.

Med gemenskapsleverans skall avses leverans av produkter med dubbel användning till en annan av Europeiska unionens medlemsstater. I enlighet med rådets förordning och beslut begränsas dock produktomfattningen till denna del så att en leverans är tillståndspliktig endast då det är fråga om en produkt som avses i bilaga IV eller V till rådets beslut.

Med transitering skall avses all transport av varor via finskt territorium till en plats utanför EG och, i fråga om produkter som nämns i bilaga IV eller V till rådets beslut, transport via finskt territorium till en annan av EU:s medlemsstater. Med avvikelse från

rådets förordning skall m.a.o. även transport av varor via finskt territorium till en annan EU-stat anses utgöra transitering.

3 §. *Tillståndsplikt.* Export, gemenskapsleverans och transitering av produkter med dubbel användning skall kräva tillstånd. Tillståndet skall kunna vägras endast om något av de stadgade kriterierna uppfylls.

Vid tillståndsprövningen är den främsta grunden att de internationella avtal, åtaganden och förpliktelser i fråga om icke-spridning vilka gäller Finland blir iakttagna. Med dessa avses de i punkt 1.2. presenterade internationella exportkontrollarrangemangen, FN- och EU-sanktionerna samt andra internationella avtal som hör till icke-spridningspolitiken, såsom NPT-, CW- och BW-konventionerna. Vad FN-sanktionerna beträffar blir det närmast fråga om embargo, men uppmärksamhet skall också fästas vid FN:s säkerhetsråds sanktioner beträffande vapen och krigsförnödenheter. Till dessa sanktioner hänvisas också i bilaga III till rådets beslut, vilken gäller omständigheter som skall beaktas vid tillståndsprövningen.

En särskild förpliktelse som följer av deltagandet i ett exportkontrollarrangemang är att exportförbud som har anmälts av andra länder som hör till arrangemanget måste beaktas vid tillståndsprövningen. Sådana anmälningar är t.ex. de som gäller förvägran av licens ("denial notifications") för enskilda varor för visst bruk i ett visst destinationsland. Dessa avslagsanmälningar utgör en väsentlig del av den icke-spridningsförpliktelse som gäller Finland.

En begränsning av exporten skall vara möjlig också när det gäller att främja Finlands utrikes- och säkerhetspolitiska mål eller landets säkerhetsintressen samt att bidra till att den internationella säkerheten upprätthålls. Motsvarande kriterier nämns också i bilaga III till rådets beslut, i vilken riktlinjer dras upp för vilka omständigheter som skall beaktas när beviljande av exportlicens övervägs.

Export av produkter med dubbel användning skall kunna begränsas också då det är nödvändigt för att säkerställa en obehindrad tillgång till produkter som är föremål för strategisk exportkontroll. För leverantörer av sådana produkter är det viktigt att produkten eller know-how som hänför sig till denna inte exporteras vidare. I allmänhet är sådana

leveranser förknippade med en begränsning av eller ett förbud mot återexport, och myndigheterna kan då ingripa i exporten med stöd av den föreslagna 3 § 1 mom. 4 punkten. Om en leverans inte har påförts nämnda förbud, men myndigheterna har tillförlitliga bevis på att leveransen kan hamna i användning som strider mot principerna för exportkontrollen, ger lagrummet myndigheterna en möjlighet att ingripa i den tilltänkta exporten. En situation av detta slag har samband med den föreslagna 4 §, med stöd av vilken myndigheterna kan begränsa också export och gemenskapsleveranser av produkter som inte klassificeras som egentliga produkter med dubbel användning.

Export skall dessutom kunna begränsas då de villkor som gäller tillgången till produkter som är föremål för strategisk exportkontroll förutsätter detta.

Enligt gällande stadganden skall handels- och industriministeriet vara tillståndsmyndighet. Om ansökningsförfarandet skall närmare bestämmelser utfärdas genom ett beslut av handels- och industriministeriet. I enlighet med rådets förordning beviljas exportlicensen av myndigheterna i det land där exportören är etablerad. Handels- och industriministeriet skall sålunda bevilja tillstånd också i sådana fall där varan finns i ett annat medlemsland, men exportören är etablerad i Finland.

En exportlicens skall visas för tullmyndigheterna också i samband med gemenskapsleveranser. I fråga om dessa skall dock endast de produkter som nämns i bilagorna IV och V till rådets beslut vara underkastade kontroll. För gemenskapsleveransernas vidkommande föreslås tillämpningsområdet för rådets förordning bli utvidgat endast när det gäller transiteringar, så att en produkt som transporteras genom finskt territorium till ett av Europeiska unionens medlemsländer förutsätter licens i det fall att den nämns i bilaga IV eller V till rådets beslut.

4 §. *Tillståndsplikt i fråga om export och gemenskapsleverans av produkter som inte ingår i produktförteckningarna.* Rådets förordning ökar myndigheternas möjligheter att begränsa export av produkter med dubbel användning också när dessa inte nämns i produktlistorna i rådets beslut. En sådan möjlighet finns om exporten är eller kan vara helt eller delvis avsedd för tillverkning eller utvecklande av massförstörelsevapen. En förutsättning är att den behöriga myndig-

heten har meddelat exportören att leveransen är beroende av tillstånd eller att exportören känner till eller har skäl att misstänka att leveransen är avsedd för ovan nämnt bruk.

I syfte att garantera en effektiv exportkontroll föreslås det i propositionen att den övervakningsrätt som införs nationellt till vissa delar skall vara mera omfattande än den som avses i rådets förordning. Med avvikelse från artikel 4 i rådets förordning föreslås lagrummet gälla också gemenskapsleveranser. Tillämpning vore aktuellt närmast i situationer där en produkt säljs från Finland till ett annat medlemsland, men det är känt eller skäl att misstänka att slutanvändaren finns utanför gemenskapen och leveransen uppfyller de övriga villkoren i lagrummet.

I enlighet med rådets förordning skall exportörens skyldighet att höra sig för om tillståndsplikten gälla endast situationer där exportören känner till att produkten är avsedd för ett syfte som nämns i lagrummet. Eftersom exportören i mycket få fall kan vara fullständigt säker på produktens slutanvändning, föreslås det att hans ansvar skall utvidgas till att omfatta också situationer där han har skäl att misstänka att en produkt är avsedd för något av de syften som nämns i lagrummet.

5 §. *Återkallande av tillstånd eller ändring av villkoren.* I enlighet med artikel 9 i rådets förordning skall de behöriga myndigheterna ha rätt att vägra att utfärda exportlicens samt att återkalla, tillfälligt upphäva, ändra eller slutgiltigt upphäva en licens som redan har beviljats.

Det skall vara möjligt att avslå en ansökan då något av de kriterier som föreslås i 3 § uppfylls.

Ett tillstånd skall kunna återkallas eller villkoren för tillståndet ändras, om det i ansökan har lämnats felaktiga uppgifter eller om omständigheterna har förändrats efter det att licensen utfärdades, så att Finlands internationella åtaganden eller förpliktelser förutsätter en sådan åtgärd. Här kommer närmast sådana situationer på fråga där myndigheterna efter att licensen har beviljats får tillförlitliga tilläggsuppgifter om exportleveransens slutanvändning och det på basis av dessa är uppenbart att leveransen är avsedd för tillverkning eller utvecklande av massförstörelsevapen.

6 §. *Exportkontrolldelegationen.* Exportkontrolldelegationens ställning som koordi-

nerande och rådgivande organ inom exportkontrollen avses bli förstärkt på så sätt att den tillsätts av statsrådet i stället för handels- och industriministeriet. Delegationen skall ha till uppgift att såsom förut bereda principiellt viktiga exportkontrollärenden. Om delegationens uppgifter och medlemsantal samt om tillsättandet av den skall stadgas närmare genom förordning.

7 §. *Rätt till granskningar och information.* I syfte att garantera en effektiv verkställighet av både nationella stadganden och EG:s rättsakter om exportkontroll skall berörda myndigheter ges rätt att av varandra få de uppgifter som behövs för övervakningen. Om EG:s rättsakter kräver det, kan dessa uppgifter lämnas också till EG:s övervakningsorgan.

Dessa myndigheter, som ansvarar för verkställigheten av lagen, skall också ha rätt att få tillgång till de uppgifter som behövs för övervakningen, och de som myndigheterna i fråga förordnar skall ha rätt att utföra granskningar i exportörernas lokaler. Med exportör avses här också företag och fysiska personer som säljer till gemenskapens territorium.

Uppgifter som har erhållits i samband med övervakningen skall inte få missbrukas eller lämnas till utomstående.

8 §. *Övervakning av export, gemenskapsleveranser och transitering.* Export, gemenskapsleveranser och transitering av produkter med dubbel användning skall övervakas av tullmyndigheterna inom de gränser som gemenskapslagstiftningen fastställer.

9 §. *Straff.* Artikel 17 i rådets förordning förutsätter att medlemsstaterna fastställer straff för brott mot bestämmelserna i rådets förordning eller bestämmelser om tillämpningen av den. Straffen skall vara effektiva, proportionerliga och avskräckande. I artikeln bestäms dessutom att varje medlemsstat skall särskilt i fråga om artikel 4.2 i förordningen, dvs. exportörens anmälningsskyldighet, fastställa och ange naturen av brott mot nationell lag och bestämma arten av påföljderna.

I enlighet med rådets förordning gäller exportörens skyldighet att informera sig om ifall det behövs tillstånd för export, endast i de situationer då han känner till att en produkt helt eller delvis är, eller kan vara, avsedd för användning i samband med utvecklande, produktion, hantering, användning, underhåll, lagring, upptäckt, identifiering

eller spridning av kemiska eller biologiska vapen eller kärnvapen, eller utvecklande, produktion, underhåll eller lagring av missiler som är i stånd att bära sådana vapen, i enlighet med motsvarande icke-spridningsavtal. I artikel 4.3 ges fullmakter att nationellt utvidga exportörens ansvar. Då det rättssubjekt som skall skyddas beaktas, vill man framhäva exportörens ansvar i fråga om sådana produkter som kan användas för massförstörelseändamål. Därför föreslås det att exportörens ansvar skall utvidgas så att det täcker också de situationer där exportören har skäl att misstänka att produkten helt eller delvis är avsedd för ovan nämnda användning. Då är det dock inte fråga om sådan smärre försummelse att lämna deklARATION eller uppgift som avses i 46 kap. 7 § strafflagen och som inte anses vara regelbrott. Stadgandet i lagförslaget 4 § 2 mom. gäller t.ex. situationer där exportören har försummat att göra anmälan trots att han borde ha förstått att det var fråga om en produkt med dubbel användning.

I fråga om straffstadgandena skall hänvisas till 46 kap. 1—3 §§ strafflagen, vilka dock inte innehåller något straffstadgande i fråga om oaktsamhet. På grund av detta skall ett straffstadgande som gäller oaktsamhet inbegripas i den nya lagen. I fråga om förverkandepåföljder vid brott skall hänvisas till 8—13 §§ strafflagen.

Enligt det föreslagna straffstadgandet kan den myndighet som enligt lagen ansvarar för exportkontrollen avstå från att vidta åtalåtgärder, om gärningen bedömd som en helhet skall anses ringa. Vid bedömningen beaktas gärningens menlighet, gärningsmannens skuld, sådan den framgår av gärningen, och allmän fördel.

För brott mot rådets förordning straffas med stöd av 46 kap. 1 § 9 punkten strafflagen.

10 §. *Närmare stadganden och bestämmelser.* Om verkställigheten av lagen kan närmare stadganden utfärdas genom förordning. Genom förordning skall också kunna stadgas om en större produktomfattning än den som avses i bilaga I till rådets beslut.

I punkt 2 i bilaga II till rådets beslut ges befogenheter att på nationell nivå utöka de länder som omfattas av generell licensiering. I enlighet med gällande stadganden skall befogenheten att fatta sådana beslut tilldelas statsrådet, som också skall ha rätt att begränsa förfarandet med generell licensiering till

att gälla endast en del av produkterna med dubbel användning.

Med stöd av artikel 5 i rådets förordning skall handels- och industriministeriet kunna utfärda närmare bestämmelser om licensieringsförfarandet och om de uppgifter som skall fogas till licensansökan samt ställa villkor för användningen av en licens. Det här innebär bl.a. att handels- och industriministeriet kan utfärda detaljbestämmelser om de förenklade licensieringsförfaranden som avses i artikel 6 i rådets förordning, dock så, att beslutanderätten i fråga om generell licensiering tillhör statsrådet i enlighet med paragrafens 3 mom.

11 §. *Ikraftträdelse- och övergångsstadganden.* Lagen bör träda i kraft så snart som möjligt efter att den har antagits och blivit stadfäst.

Genom lagen skall lagen om tryggnad av landets utrikeshandel och ekonomiska tillväxt upphävas. På de exportlicenser som har beviljats med stöd av nämnda lag skall de stadganden tillämpas som gällde när licenserna beviljades. Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter skall kunna vidtas innan den träder i kraft.

2. Närmare stadganden och bestämmelser

Genom förordning skall kunna utfärdas närmare stadganden om de produkter som kontrollen omfattar samt om exportkontrolldelegationens uppgifter och medlemsantal samt tillsättandet av den. Dessutom skall genom förordning kunna utfärdas närmare stadganden om verkställigheten av lagen.

Genom ett statsrådsbeslut skall vid behov det antal länder som enligt bilaga II i rådets beslut omfattas av generell licensiering kunna utökas. Den generella licensieringen kan i så fall begränsas till att gälla bara en del av produkterna med dubbel användning.

Genom ett beslut av handels- och industriministeriet skall utfärdas närmare bestämmelser om licensieringsförfarandet och de uppgifter som skall fogas till licensansökan.

3. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt efter att den har antagits av riksdagen.

4. Lagstiftningsordning

Den föreslagna lagen ger i vissa situationer fullmakt att begränsa rättigheter som skyddas av grundlagen. Genom den föreslagna lagen delegeras beslutanderätten i fråga om det skydd för egendom som tryggas i regeringsformen, så att myndigheterna under de förutsättningar som föreslås i propositionen kan begränsa export av varor. Dessutom skall de nationella myndigheterna till EG:s övervakningsorgan kunna lämna uppgifter som anknyter till kontrollen.

Rätten att begränsa exporten samt EGmyndigheternas rätt att få information grundar sig i huvudsak på EG:s sekundärlagstiftning. Myndigheternas rätt att övervaka transitering skall bli något mer omfattande än den som avses i EG:s rättsakter, men motsvarar då å andra sidan de befogenheter som fastställs i lagen om tryggnad av landets utrikeshandel och ekonomiska tillväxt, vilken stiftades i grundlagsordning. Det enda undantag från gällande förfarande som inte grundar sig på EG-bestämmelser är myndigheternas rätt att begränsa export av produkter som inte ingår i produktlistorna, i sådana situationer där exportören har skäl att misstänka att produkterna helt eller delvis är avsedda för tillverkning eller utvecklande av massförstörelsevapen.

Ovan nämnda smärre utökning av befogenheterna innebär att också grundlagsundantaget utvidgas något. Den betyder dock inte att det helhetsarrangemang som stadgats som ett grundlagsundantag förändras till sin art eller sakliga innebörd. Det föreslås därför att lagförslaget skall behandlas i den ordning som stadgats i 66 § riksdagsordningen.

Regeringen anser det dock vara önskvärt att ett utlåtande om lagstiftningsordningen inhämtas hos grundlagsutskottet.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om kontroll av export av produkter med dubbel användning

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

1 §

Tillämpningsområde

Utöver vad som bestäms i rådets förordning (EG) nr 3381/94 om inrättande av en gemenskapsordning för kontroll av export av varor med dubbla användningsområden och rådets beslut 94/942/GUSP om den gemensamma åtgärd för kontroll av export av varor med dubbla användningsområden som antagits av rådet på grundval av artikel J.3 i Fördraget om Europeiska unionen skall vid begränsning av export, gemenskapsleveranser och transitering av produkter med dubbel användning (*exportkontroll*) iakttas vad som stadgas i denna lag och stadgas eller bestäms med stöd av den.

Denna lag tillämpas inte på export av sådana produkter med dubbel användning i fråga om vilka det om exportkontrollen stadgas eller bestäms i någon annan lag eller i en förordning eller ett beslut som har utfärdats med stöd av någon annan lag.

2 §

Definitioner

I denna lag avses med

1) *produkter med dubbel användning* produkter, teknologi, tjänster och andra nyttigheter som vid sidan av sin normala civila användning eller tillämpning kan användas i syfte att utveckla eller tillverka massförstörelsevapen eller robotsystem för framförande av sådana till ett mål eller i syfte att främja den allmänna militära potentialen,

2) *export leverans* av produkter med dubbel användning till en plats utanför Europeiska gemenskapen,

3) *gemenskapsleverans* leverans av produkter med dubbel användning till en annan av Europeiska unionens medlemsstater, när det är fråga om en produkt som avses i bilaga IV eller V till rådets beslut, och

4) *transitering* transport av produkter med dubbel användning via finskt territorium till en plats utanför Europeiska gemenskapen

eller transport av en produkt som avses i bilaga IV eller V till rådets beslut via finskt territorium till en annan av Europeiska unionens medlemsstater.

3 §

Tillståndsplikt

Handels- och industriministeriet beviljar på ansökan tillstånd (*exportlicens*) för export, gemenskapsleverans och transitering av produkter med dubbel användning. Tillstånd kan vägras,

1) om detta är nödvändigt för att iaktta de internationella avtal, åtaganden och förpliktelser som gäller Finland,

2) om detta är nödvändigt för att främja Finlands utrikes- och säkerhetspolitiska mål eller Finlands säkerhetsintressen samt bidra till att den internationella säkerheten upprätthålls,

3) om detta är nödvändigt för att säkerställa en obehindrad tillgång till sådana utländska produkter som omfattas av strategisk exportkontroll eller iaktta de villkor som gäller tillgången till dessa produkter, eller

4) om en vara eller tjänst har importerats till Finland med återexportbegränsning eller återexportförbud.

Exportlicensen skall visas för tullmyndigheterna även i samband med gemenskapsleveranser.

I fråga om tillståndsplikten i samband med export gäller dessutom vad som stadgas i 4 §.

4 §

Tillståndsplikt i fråga om export och gemenskapsleverans av produkter som inte ingår i produktförteckningarna

När sådana produkter, tjänster eller andra nyttigheter som inte ingår i en produktförteckning som har utfärdats med stöd av denna lag skall exporteras från Europeiska gemenskapen eller levereras till en annan av Europeiska unionens medlemsstater, skall i

samband med exporten eller gemenskapsleveransen visas en exportlicens, om exportören har fått ett meddelande av handels- och industriministeriet enligt vilket produkten är eller kan vara helt eller delvis avsedd för användning i samband med utvecklande, produktion, hantering, användning, underhåll, lagring, upptäckt, identifiering eller spridning av kemiska eller biologiska vapen eller kärnvapen eller för utvecklande, produktion, underhåll eller lagring av missiler som är i stånd att bära dylika vapen som omfattas av icke-spridningsarrangemang.

Om exportören känner till eller har skäl att misstänka att en produkt helt eller delvis är avsedd för något av de syften som nämns i 1 mom., skall exportören underrätta handels- och industriministeriet, som beslutar om en exportlicens är nödvändig.

5 §

Återkallande av tillstånd eller ändring av villkoren

Handels- och industriministeriet har rätt att återkalla en exportlicens eller ändra villkoren för den, om felaktiga uppgifter har lämnats i ansökan eller om omständigheterna sedan licensen beviljades har förändrats så att Finlands internationella åtaganden eller förpliktelser förutsätter en sådan åtgärd.

6 §

Exportkontrolldelegationen

För beredningen av principiellt viktiga exportkontrollärenden finns en exportkontrolldelegation som tillsätts av statsrådet.

Om delegationens uppgifter och medlemantal samt om hur delegationen skall tillsättas stadgas närmare genom förordning.

7 §

Rätt till granskningar och information

Handels- och industriministeriet, tullmyndigheterna och skattemyndigheterna har utan hinder av de stadganden om tystnadsplikt som annars gäller dem rätt att till varandra lämna sådan information om exportörer och exporterade produkter med dubbel användning som myndigheterna behöver i sin övervakningsuppgift. Denna information får läm-

nas till Europeiska gemenskapens övervakningsmyndigheter.

Exportörer, finansiella institut och andra som innehar information som behövs för övervakning av exporten är skyldiga att på anmodan till de myndigheter som avses i 1 mom. överlämna sin bokföring och korrespondens samt ge dessa myndigheter andra för övervakningen behövliga upplysningar.

De personer som tillsynsmyndigheterna har förordnat till uppgiften har vid övervakningen av att exportvillkoren iakttas rätt att i exportörernas lokaler granska varor och tillverkning av varor för export samt exportörernas bokföring och korrespondens. Om granskningen sker hos den som skall granskas, skall behövliga hjälpmedel och biträden ställas till förfogande för den som utför granskningen.

Vad som i 1—3 mom. stadgas om exportörer gäller även gemenskapsleverantörer.

Information som har skaffats eller annars erhållits med stöd av denna paragraf får inte missbrukas eller röjas för utomstående.

8 §

Övervakning av export, gemenskapsleveranser och transitering

Export, gemenskapsleveranser och transitering av produkter med dubbel användning övervakas av tullverket.

9 §

Straff

Om straff för uppsåtligt brott och försök till brott mot 3, 4, 5 och 7 § i denna lag eller mot en föreskrift som en myndighet har meddelat med stöd av dem stadgas i 46 kap. 1—3 §§ strafflagen. Om förverkandepåföljder stadgas i 8—13 §§ i samma kapitel.

Den som av oaktsamhet bryter mot anmälningsskyldigheten enligt 4 § 2 mom. skall för försummelse av exportkontrollanmälan dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

En myndighet kan avstå från att vidta åtgärder för väckande av åtal mot den som misstänks vara skyldig när gärningen, med hänsyn till dess menlighet och gärningsmannens skuld sådan den framgår av gärningen, bedömd som en helhet skall anses ringa och allmän fördel inte kräver att åtal väcks.

10 §

Närmare stadganden och bestämmelser

Närmare stadganden om verkställigheten av denna lag kan vid behov utfärdas genom förordning.

Genom förordning kan stadgas om en utvidgning av den produktomfattning som avses i bilaga I till rådets beslut.

Statsrådet kan bestämma om utvidgning av rätten att använda generell licens.

Vederbörande ministerium kan utfärda närmare bestämmelser om licensieringsförfarandet och de utredningar som skall fogas till licensansökan samt ställa villkor för användningen av en licens.

11 §

Ikraftträdelse- och övergångsstadganden

Denna lag träder i kraft den 199 .

Genom denna lag upphävs lagen den 15 februari 1974 om tryggande av landets utrikeshandel och ekonomiska tillväxt (157/74) jämte ändringar. Stadgandena i den upphävda lagen tillämpas dock fortfarande på exportlicenser som är i kraft när denna lag träder i kraft. Hänvisningar som gäller den upphävda lagen och ingår i annan lagstiftning skall efter att denna lag har trätt i kraft anses gälla motsvarande lagrum i denna lag.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

Helsingfors den 10 maj 1996

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Minister Ole Norrback